

Čo môžu pediatri očakávať od štandardných postupov?

Štandardné diagnostické a liečebné postupy v medicíne sa v krajinách s vyspelým zdravotníctvom používajú ako užitočný nástroj na zvyšovanie kvality zdravotnej starostlivosti obyvateľstva a už roky sú implementované do bežnej klinickej praxe.

Snaha preniesť poznatky vedeckého výskumu priamo k „posteli pacienta“ nie je modernou, ale historicky podstatne staršou myšlienkou. V minulosti bolo medicínske rozhodovanie založené predovšetkým na rešpektovanej autorite skúseného/slávného lekára a až v 18. – 19. storočí sa klinické úsudky pri diagnostike a liečbe chorôb začali opierať o vedecky podporené skúsenosti. K prvým známym priekopníkom integrovaného medicínskeho konceptu patril James Lind, chirurg Kráľovskej flotily, ktorý v roku 1747 vykonal jednoduchú kontrolovanú štúdiu. U námorníkov, ktorým pridával citrusy do stravy, zistil „očividné“ zlepšenie symptómov skorbutu v porovnaní s umierajúcimi, liečenými dobovými terapeutickými postupmi. Trvalo však ďalšie roky, kým empirické výsledky akceptovala medicínska komunita a citrusové plody s vysokým obsahom C vitamínu sa námorníkom začali podávať štandardne.

Zjednotenie vedecky overených poznatkov a klinických skúseností/názorov expertov s dôrazom na potreby individuálneho pacienta priniesol až koncept EBM – medicíny založenej na dôkazoch, zavedený v 90-tych rokoch 20. storočia. Z tohto aspektu je prekvapivé, že aj mnohé z rutinne používaných preventívnych intervencií v pediatrii majú iba limitované EBM dôkazy o ich spoľahlivej efektívnosti...

Princíp EBM má uľahčiť lekárom identifikovať, integrovať a inkorporovať najlepšie dostupné vedecké dôkazy do starostlivosti o individuálnych pacientov. V súčasnosti, keď ročne vychádza viac ako 2 milióny publikácií rôznej kvality, sa javí systém EBM ako najoptimálnejší. Šetrí časovo náročné vyhľadávanie relevantných publikácií, štúdií a vlastné kritické hodnotenie veľkého množstva odbornej literatúry. Na úspešné zavedenie EBM postupov do klinickej praxe sa využívajú rôzne stratégie. K účinným a lekármi preferovaným formám patria odporúčané medicínske postupy, tzv. „guidelines“, vypracované odbornými spoločnosťami, napr. kardiopulmonálna resuscitácia, protokoly v diagnostike a liečbe onkologických chorôb, tekutinová liečba u detí, liečba diabetической ketoacidózy atď.

Je obdivuhodné, že štandardné diagnostické a liečebné postupy v pediatrii sa už celú dekádu využívajú napr. v Juhoafrickej republike (<http://www.kznhealth.gov.za>) a podľa oficiálnych vyhlásení sa aj vďaka ich implementácii podarilo významne znížiť dojčenskú a detskú úmrtnosť v tejto ľudnatej africkej krajine.

Čo možno očakávať od štandardných diagnostických a terapeutických postupov? Štandardizácia diagnostických a terapeutických postupov je koncízny dokumentovaný materiál, ktorý odporúča krok za krokom hierarchicky indikovať jednotlivé laboratórne, zobrazovacie či histologické vyšetrenia so zreteľom na ich výťažnosť a očakávaný diagnostický prínos. Terapeutické odporúčania sú dôležité najmä v ére inovatívnej farmakológie a biologickej liečby. Štandardné medicínske postupy slúžia ako oporné piliere a nie ako rigidné či dogmatické prikázania. Integrujú najdôležitejšie a najnovšie vedecké poznatky do konkrétneho klinického problému, optimalizujú rozhodnutie lekára pri racionálnej diagnostike a odporúčajú včasnú ordináciu adekvátnej, účinnej a bezpečnej liečby. Nedávne prieskumy medzi profesionálnou lekárskou verejnosťou zistili, že lekári vítajú výstižné a ľahko čitateľné algoritmy, lebo selektujú zaneprázdneným klinikom validné informácie a zjednodušujú manažment pacientov. Algoritmy sa v súlade s novými vedeckými poznatkami priebežne aktualizujú a na rozdiel od klasických medicínskych učebníc je zapracovanie najnovších informácií do postupov oveľa rýchlejšie a pružnejšie a udržiava lekárov „up-to-date“. Preukázateľné sú aj klinické dosahy

praktického využívania medicínskych „guidelines.“ Vďaka ich aplikácii lekári zmenili liečbu v 18 % a dokonca až v 78 % sa zlepšila celková zdravotná starostlivosť o pacienta. Štandardné postupy poskytujú aj iné, ako medicínske benefity. Nezanedbateľným benefitom je „legitímna ochrana“ pediatrov pred event. pochybením, či pomoc pri eliminovaní medicínskych omylov.

Je chvályhodné, že aj Slovensko sa pripojilo k trendom súčasnej medicíny a iniciovalo sa vytvorenie národnej databázy medicínsky postupov.

*V Detskej fakultnej nemocnici v Bratislave sa po vzore zahraničných univerzitných pediatrických nemocníc už vypracovali Štandardné diagnostické a terapeutické algoritmy rôznych klinických stavov, ktoré sú dostupné na intranetovom portáli a slúžia ako užitočný zdroj informácií pre pediatrov. Iste neušlo vašej pozornosti, že aj na stránkach časopisu *Pediatrica pre prax* boli publikované štandardné postupy pri infekciách močových ciest u detí (*Pediatr. prax*, 2016;17(1):35–36), ktoré vychádzajú z konsenzu odborných spoločností a názorov ďalších špecialistov (urológia, mikrobiológia).*

Aplikácia štandardných a diagnostických postupov v klinickej praxi je osvedčená stratégia na zvyšovanie zdravotnej starostlivosti pediatrickej populácie. Pre nás lekárov má okrem medicínskeho významu (štandardy) tiež význam právny (zanedbávanie starostlivosti), etický (tzv. alternatívna medicína), ale i ekonomický („cost-and-benefits“).

Dozrel čas, aby aj pediatri na Slovensku mali k dispozícii „svoj“ manuál najčastejších klinických stavov, ktorý bude zohľadňovať lokálne pediatrické praktiky a bude ľahko aplikovateľný v bežnej praxi.

Ludmila Podracká